

on-line >>> www.alnari.rs
mail to >>> office@alnari.rs

Naziv originala:
Michael Alexander Eisner
THE CRUSADER

Copyright © 2001 by Michael Alexander Eisner
Translation Copyright © 2011 za srpsko izdanje Alnari d.o.o.

ISBN 978-86-7710-846-5

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

Majkl Aleksander Ajzner

KRSTAŠ

Prevela Bosiljka Delić

alnari
PUBLISHING

Beograd, 2012.

ZAHVALNICE

Mnogi moji prijatelji i članovi porodice pročitali su prve verzije rukopisa i neprocenjivo mi pomogli u uređivanju, mudrim savetima i vatrenom podrškom. Sa zahvalnošću navodim sve: Lori Abraham, Stjuart Bendžamin, Džon Dojl, Dag Ajzner, Hali Ajzner, Džo Ajzner, Džon i Suzi Eli, porodica Frenk (Ali i Dejvid), Loren Gorman, Tamar Koc, Kejt Loer, Lusi Lin, Tim Maht, Arti Rai, Lusil i Leonard Rasak.

Želeo bih da se zahvalim i Kendri Harpster, iz *Dabldeja*, koja mi je u svim fazama pomagala i olakšavala uredničke poduhvate.

Nekoliko ljudi pripomoglo je u završnom oblikovanju ovog romana. Daren Bajn temeljno je i podrobno istražio istorijsku građu. Vesli Gibson podučio me je osnovama, pomogao mi u pronalaženju smera u priči i nadahnuo me kao uzor za predanost u ovom zanatu.

Moj agent, Luk Janklov, svoje je preterano dobro mišljenje o romanu uspešno preneo drugima, pa tako i meni. Margot Tenenbaum s vremena na vreme me podseća da nisam toliko važan koliko mislim, ali u meni ipak pobuđuje utisak o važnosti. Bil Thomas, moj urednik u *Dabldeju*, ponudio je velikodušnu podršku i pronicljive intervencije, time bitno poboljšavajući tekst.

I na kraju, moja majka mi je predložila da se uopšte uhvatim pisanja romana. Tata me je obasipao knjigama sotkako znam za sebe. Oboje su pomno odvagivali nijanse pojedinih izraza, toliko jedva primetne da su mogli da ih osete samo majka ili otac.

Ovu knjigu posvećujem majci i ocu

*Na stranicama koje su pred vama nalazi se ispovest
jednog vojnika Hristove vojske, Fransiska de
Montkade, uz objašnjenja i opaske poniznog sluge
Božjeg, brata Lukasa iz Santa Kruza, Fransiskovog
ispovednika i zapisivača njegovih reči.*

LETA GOSPODNJEG 1275.

1.

ČEMERAN ČOVEK

DESETI DAN JULA, LETA GOSPODNJEG 1275.

Kiša je malo popustila. Nagnuo sam se napred i pogledao kroz prednji otvor na kolima. Ružičasto kamenje manastira sjajilo se u noći. Siva maglica dizala se iz smrznute zemlje. Prošla je ponoć.

Na naš ponovni susret čekao sam nekoliko sati. Zapravo, čekao sam nekoliko godina – šest godina – samo što sam zamišljao da će okolnosti nekako biti drukčije.

Nosač je izašao pred kočiju. Tek je nedavno primljen među sveštenstvo, teme mu obrijano oštrom britvom, tako da mu je taj goli deo glave blistao na mesečini.

„Dobro došli u Poble“, reče.

„Kako se zoveš, brate?“ upitah.

„Silva“, odvrati, „brat Silva iz Serdanije.“

Ja se predstavih i rekoh da me odvede do ćelije Fransiska de Montkade. Bez reči je oborio pogled.

Prevalio sam dalek put i bio sam razdražljiv i nestrpljiv. „Jesi li me razumeo, brate Silva?“

„Jesam, brate Lukas“, reče on, „ali otac Adelmo je odredio da u krstaševoj ćeliji neće biti poseta.“

„U ruci držim pismo s pečatom nadbiskupa Sanča iz Taragone“, rekoh. „Određuje mi da preuzmem brigu nad Fransiskom i zadužuje me za isterivanje đavola.“

„Možda mogu da pozovem oca Adelma“, reče brat Silva, „pa o tome možete da razgovarate s njim.“

„Ne, brate Silva“, rekoh, „ja ću sada da posetim Fransiska.“

Brat Silva me nevoljno uvede u crkvu. Osećao sam dobro poznat miris tamjana prve jutarnje molitve. Duboko uzdahnuh – prodoran miris probudio mi je čula. Za mene je to miris Boga, miris doma, jedinog doma koji poznajem. Monasi su se već okupili i čekali su opata kako bi počeli da pevaju. Nekolicina je zevala, mladi dečaci su trljali oči kako bi odagnali san. Dok sam koraćao središnjim prolazom, nije bilo monaha koji se nije okrenuo i pogledao me. Jedan od starijih pokušao je da im privuče pažnju započinjući deo liturgije, ali niko se nije obazirao na njegov trud.

Kada sam došao do kamenog krsta u podnožju podijuma, kleknuo sam i u sebi se pomolio – Sveta Marijo, blagoslovi me i čuvaj me od zla. Molim te, daj mi snage da ispunim svoj zadatak. Prekrstio sam se, ustao i s bratom Silvom nastavio do jednih vrata u uglu, vrata kroz koja smo iz crkve izašli na nadsvođeni trem. Zaobišli smo taj manastirski trg, prošli pored nekoliko pisaćih klupa među stubovima. Monasi su svoje rukopise premestili na kamenu klupu ispod prolaza, kako bi pergament zaštitili od kiše. Primetio sam krasnopis, odlučne poteze pera, samouverene vijuge.

U uglu dvorišta ušli smo u kulu. Brat Silva zapalio je baklju i krenuo spiralnim stepenicama. Ja sam pošao za njim, pokušavajući da pratim njegov tempo, ali mladić se ubrzo izgubio negde iznad mene, a ono jarko svetlo je izbledelo, ostavljajući za sobom samo raspršeno svetlucanje, potom i tamu.

Oprezno pipajući oko sebe, uspinjao sam se zavijenim stepenicama. Sandale su se klizale po hladnom kamenu, a ravnotežu sam nastojao da održim pridržavajući se za usku ogradu. Korak, pa još jedan, pa još jedan, sve dok nisam uhvatio određeni ritam i ono snažno udaranje u mojim prsima tek tada se smirilo. Došao sam do vrha stepeništa, gde me čekao brat Silva. Već sam odlučio da ga ukorim zbog takve žurbe, ali pažnju su mi odvrtila jedna vrata sa zastorom, na samo metar-dva od nas.

„Jeste li spremni, brate Lukas?“ upita me.

Plamen mu je osvetljavao jednu stranu lica – bez brade, teškobnog, napetog. Nakon samo jednog trenutka neodlučnosti, kratko sam klimnuo.

Soba je bila prazna i gola, osim drvenog krsta na suprotnom zidu. Svetlo zvezda ulazilo je kroz maleni prozor i ćeliju obasjavalo nekakvim neobičnim natprirodnim svetlucanjem. Igru svetla na kamenom podu prekidao je komad plesnjivog hleba prekriven bubašvabama. Negde u senci tek se neznatno pomakao neki ljudski lik. Beživotno je sedeo na hrpi slame. U trenutku kada sam stupio u ćeliju, obavio me je gadan smrad izmeta i znoja. Izvukavši je iz revera, preko usta sam stavio krpu, i tada se primakoh toj osobi kako bih je bolje pogledao. Ručni zglob bio je lancem privezan za gvozdeni prsten ugrađen u zid, a na sebi je imao nekakve dronjke koji su jedva prikrivali to iscrpljeno telo. Smeđa kosa mu je u međuvremenu postala duga i neukrotiva, brada potpuno zapetljana. Plave oči piljile su u prazno. Iako se spolja toliko promenio, prepoznao sam ga odmah.

„Nije rekao ni reči otkako je došao ovamo“, reče brat Silva. „Neki put u snu nešto promumla, ali nijedna reč nije razgovetna. Mnogi monasi misle da govori nekim tajnim đavoljim jezikom. Pribojavaju se zlih uroka.“

I ja sam se bojao. Bojao sam se demona koji su obuzeli Fransiska, bojao se zastrašujuće moći đavola koji može tako da obuzme čoveka kakav je Fransisko. U jednom trenutku sam zamalo instinktivno pobegao. Čvrsto stisnuvši krst koji mi je visio oko vrata, davao sam sve od sebe kako bih prikrio mučninu koja se dizala iz želuca.

Seti se ko si. Seti se svog zadatka. Seti se svog položaja.

Još dva koraka u tamu i ispružio sam ruku prema tom duhu. Položio sam dlan na njegovo čelo i polagano ga spustio duž obraza, do brade. Kada sam povukao ruku, prsti su mi bili prekriveni sluzi i prljavštinom.

Nalet hladnog vetra ušao je kroz maleni prozor i za tren mi sledio lice. Zakoračivši unazad, na ramenu sam osetio ruku brata Silve.

„On je jedan od izgubljenih slučajeva“, reče brat Silva. „Otac Adelmo je nedeljama pokušavao da istera demone. Puštao mu je krv, pržio ga vatrom, probijao mu kožu, čak ga je i ponovo krstio. Bez uspeha.“

Ja ispružih ruku prema lancu kojim je Fransisko bio vezan za zid. Pogledom sam ga pratio od zida do njegovog zgloba, pokrivenog osušenom krvlju.

Činilo se da je bratu Silvi neugodno zbog toga što ćutim, da uz to oseća određenu nelagodnost zbog uslova u kojima drže Fransiska.

„Otac Adelmo je odredio da ga vežu za zid. Za njegovo dobro, brate Lukas.“

Nisam rekao ništa. Misli su mi ispunjavali vrtlozi uspomena na naš zajednički život u Santa Kruz u – na velika manastirska vrata od zardalog gvožđa, na grimizno cveće oko nadstrešnice, na hrastov sto za kojim smo jeli u savršenoj tišini.

Ispustio sam lanac i uklonio kosu s Fransiskovog lica kako bih ga bolje video. Činilo mi se da je mnogo stariji od dvadeset sedam godina. U njegovim plavim očima, očima mutnog sjaja, nije bilo nikakvog odraza. Iz uglova očiju širile su se bore, tamni nabori koji su samotno vodili do njegovih slepoočnica, gde su se gubili. Sive i tanke usne bile su blago razmaknute, kao da šapuću neku užasno bolnu tajnu sa svojih putovanja. Obrazi su mu bili upali, koža iznad brade bleđa i beskrvna. Zalisci su neobuzdano rasli u stranu, prelazili preko lica, gde su se spajali s njegovom jakom vilicom, koja je iz brade provirivala poput izlisanog kamena, neustrašivog usred žestoke oluje.

„Fransisko, ja sam, Lukas.“ Nekoliko puta sam ga pozvao po imenu. Nije reagovao.

„Brate Lukas, smrad je neizbežan“, reče brat Silva. „Otac Adelmo monasima zabranjuje da ulaze bez njegovog dopuštenja. Davali smo sve od sebe kako bismo...“

Ja sam samo podigao ruku i brat Silva je začutao. Ovamo nisam došao kako bih sudio o njegovom držanju ili o postupcima drugih monaha. Njegovo brbljanje ometalo je moju koncentraciju dok sam pomno posmatrao Fransiskovo lice, na njemu tražio neki znak života, neki trag naše prošlosti koji bi bilo moguće prepoznati.

Ništa nisam pronašao.

Brat Silva je utom kinuo. Ja sam mu pružio svoju maramicu. Kada sam ga ponovo pogledao, Fransisko me je posmatrao. Pogledi su nam se na nekoliko trenutaka susreli, a tada je on pogledao u stranu.

„Dobro ste ga poznavali, brate Lukas?“

„Bio mi je prijatelj“, rekoh.

Nekoliko puta sam duboko udahnuo. Ustajali i smrdljivi vazduh u ćeliji nije mi doneo olakšanje. Naprotiv, kolena su počela da mi klecaju.

Počeo sam da se gušim. Okrenuvši se, izašao sam na hodnik. Brat Silva je izašao za mnom, zatvarajući vrata.

„Je li vam dobro, brate Lukas?“ upita.

Ja sam se nagnuo napred i položio dlanove na grudi, kako bih se lakše održao na nogama.

„Svet se okrenuo naglavačke, brate Silva.“

2. SANTA KRUZ

Fransiska sam upoznao jedanaest godina ranije. U manastir u Santa Kruzu došao je krajem leta godine Gospodnje 1265. Imao je šesnaest godina, godinu više od mene. Opat Pedro nas je obavestio o njegovom dolasku, jer je bilo reči o sinu jednog velikog barona, o Montkadi i krvlju i imenom.

Plemići svoje prvorođene sinove katkada na određeno razdoblje – najčešće tri godine – šalju u manastire, kako bi stekli obrazovanje pre nego što preuzmu porodični posed. Cisteranski manastiri po pravilu zabranjuju prisustvo takvih privremenih posetilaca, koji se nazivaju oblati. Put savršenstva – put našeg Spasitelja – zahteva potpunu predanost, beskonačnu odanost. Opati, međutim, imaju pravo da dopuste izuzetke. A Fransisko je bio takav slučaj.

Okrvavljenih prstiju i nepokolebljive vere, prva cisteranska braća na Iberijskom poluostrvu isklesala su pre više od stotinu godina Božje svetište u divljini Santa Kruza. Ali, sama vera je retko kada dovoljna. Izgradnja i održavanje hramova posvećenih uvećavanju i odražavanju duhovne slave Hristovog kraljevstva zahteva i svetovnu novčanu pomoć. A porodica Montkada pomagala je manastir od samog početka. Zahvaljujući toj žrtvi, mnogi članovi porodice osigurali su mesto u raju i stekli večno počivalište u sklopu manastira.

Kako niko ne bi zaboravio naše pokrovitelje, monasi pored kripte porodice Montkada prolaze sedam puta na dan. Uklesana u kameni zid neposredno desno od vrata koja vode u crkvu, ta kripta čuva ostatke Garsende de Provens i Žiljema de Montkade,

Fransiskove prabake i pradeke. Za vreme života, Žiljem je bio najmoćniji krunski vazal. Predvodio je vojsku koja je leta Gospodnjeg 1229. od nevernika preuzela ostrvo Majorku.

U kraljevstvu Aragon nema čoveka koji ne zna pojedinosti o Žiljemovom mučeništvu. Porodica je naručila da se sastavi pesma koja će slaviti Žiljemova dela. Ja sam tu baladu naučio tokom prve godine monaštva. Stihove još znam napamet. Jedan od Saracena zario je kolac Žiljemu u slabine. Dok mu je utroba visila kroz rupu, Žiljem je sa svog konja i dalje usmeravao hrišćansku vojsku. Poslednji put je pao nadomak ulaza u grad La Palmu.

Pre nego što je dušu ispustio prema nebu, Žiljem je zaista video duha Belog Viteza svetog Jurja i osetio predstojeću pobedu. Beli Vitez je na konju prešao neprijateljske granice odbrane, uneo užasan strah u srca nevernika i odvrtao im pažnju, tako da su naši vojnici uspeali da pređu gradske zidine. Kada su se našli u gradu, Hristovi vojnici su nad stanovnicima sproveli božansku odmazdu. Kažu da je većina muslimana, muškaraca, žena i dece, ubijena za manje od dva sata od prodora u grad. To je bilo tako divljačko krvoproliće da bi neki, da nije bilo tog božanskog nadahnuća, njegove plemenite ciljeve lako zamenili s đavoljim nedelima.

Ne treba ni naglašavati da su opat Pedro i svi pripadnici manastira željno iščekivali dolazak Montkadinog naslednika. Opat je doveo slikare iz barselonskog esnafa, kako bi obnovili pročelje crkve i nekoliko delova glavnog trema, pa tako i Montkadinu kriptu sa porodičnim grbom, crvenim štitom sa sedam bezanata, vizantijskih zlatnika.

Ja sam se molio u sebi, šetao nadsvođenim središnjim tremom, kada sam naišao na jednog majstora koji je popravljao izgled jednog zlatnog lista na kripti.

„Zašto taj grb ima sedam zlatnika?“ upitah ga. Oduvek mi se sviđao izgled i raspored elemenata na tom grbu, ali sam se pitao šta znači tih sedam novčića.

„Montkade su bogati“, odgovori on, ne podižući pogled.

„Da, znam“, rekoh, „ali zašto ne tri bezanta, kao simbol Svetog Trojstva?“

„Vrlo su bogati“, odgovori on.

I zaista, Fransisko je bio izuzetan slučaj.

Kada je mladi naslednik konačno došao, ja sam bio u opatovim odajama, gde sam upisivao brojke u manastirske knjige. To bi možda trebalo i da objasnim. Svake dve godine opat Pedro bi odabrao jednog monaha neuobičajenog potencijala, koji bi služio kao njegov lični pomoćnik. Bila je velika čast preuzeti tako odgovornu dužnost, na koju sam ja došao u svojoj trinaestoj godini. Na tom položaju, prvi deo poslepodneva – između šest i devet – provodio bih u opatovim odajama. Pisao bih njegova pisma. Vodio zapisnik na važnim sastancima. Podsećao bih opata na dane posta prema liturgijskom kalendaru. Brojao sam i razvrstavao novčiće u riznici – nalik na hladan izvor vode koja mi protiče kroz prste. To što me je u petnaestoj godini ponovo imenovao za pomoćnika, na još dve godine, ukazivalo je da je opat Pedro prepoznao moju odanost i diskretnost. Opat Pedro bi mi često poveravao svoje intime misli u vezi s ostalim pripadnicima manastira.

Prema uputstvima, nosač je Fransiska dopratio do opatovih odaja.

„Uđi, sine,“ rekao je opat Pedro Fransisku, koji, kako se činilo, nije bio spreman samo tako da pređe prag. „Dobro došao u Santa Kruz.“

Bio je to prizor koji smo odigrali bezbroj puta. Doček novopridošlih članova. Neki su bili visoki, neki niski, neki debeli, neki mršavi. Ali izraz bi uvek bio jednak – nadmoćno samozadovoljstvo, izoštrena svest o svemu onome što su stekli rođenjem, kao sinovi visokog plemstva. I možda blago preziran osmeh, kao odraz gorke nepravde koja im je nanesena ako bi bila reč o drugorođenom ili trećerođenom sinu, koji bi tako bio prisiljen da se zaredi. Plemenite porodice su takve sinove davale Crkvi kako bi izbegle deljenje očevine. Ostali sinovi u crkvi ne bi nasledili nikakvu zemlju, ali bi i dalje živeli dostojno plemenitom poreklu i još bi donosili duhovnu korist roditeljima.

Ustao sam u trenutku kada je Fransisko počeo da se približava. Odmah sam uočio da je drukčiji. Fransisko se odsutno smešio. To i nije bio pravi osmeh. Leva strana usta bila mu je uzdignuta, levo oko blago nabrano. Druga polovina njegovog lica bila je ozbiljna i sumorna, desno oko kao da je bilo usmereno prema unutra, na nekakav lični bol. Taj raskorak je Fransiskovom izgledu pridavao

nekakav duboko zamišljen, ironičan utisak, kao da ga vlastite patnje na neki način zabavljaju.

Na trenutak se učinilo da je opat Pedro zaprepašćen Fransiskovim držanjem. Pomno ga je posmatrao još ceo minut, pre nego što je progovorio.

„Zahvalan sam“, reče na kraju opat, „što je Gospod našao za shodno da te stavi pod moju nadležnost.“ Ona neizreciva težina Fransiskovog pogleda bila je, kako se činilo, usmerena prema prozoru. Opat se pomakne u levu stranu, kako bi presreo taj nepomični pogled.

„Kao što dobro znaš, Fransisko“, nastavi opat, „ovaj manastir za svoje postojanje duguje zahvalnost upravo velikodušnosti tvoje porodice. Montkade oduvek priznaju svetost rada cisteranskog reda.“

„Naša benediktanska braća i sestre“, započne opat Pedro uobičajeni govor pridošlicama, „u poslednje vreme su skloni zlatu i srebru. A Hrist je ipak bio čovek od kamena i drveta, Fransisko. Cisterani nastoje da obnove čistotu izvorne vizije svetog Benedikta. Naša benediktanska braća nose crne habite. Mi nosimo neizbeljene bele odore – simbol čiste prirode Hristove reči i našeg poslanja. Naša su zdanja skromna i jednostavna. Nema suvišnih ukrasa koji bi nagrđivali zidove i odvrćali nam pažnju od života posvećenog molitvi i kontemplaciji. Klonimo se pomodnih obojenih prozora u crkvama. Ako je Božje svetlo savršeno, zašto da iskrivljavamo te uzvišene zrake?“

Opat Pedro je pun nade pogledao tek pridošlog mladića, ali Fransisko nije imao nameru da odgovori. Nije bilo jasno da li je Fransisko uopšte slušao opatov govor. Činilo se da je njegov pogled usmeren negde neposredno iza opata Pedra. Opat u jednom trenutku pogleda iza sebe, očito tražeći izvor Fransiskovog zanimanja.

„Naša benediktanska braća“, reče opat povišenim glasom, u pokušaju da privuče Fransiskovu pažnju, „imaju kmetove koji im obrađuju polja. Braća iz Santa Kruza zemlju obrađuju svojim rukama. Rukama se služimo poput tesara Hrista u Galileji. Nismo zamenili Pravilo svetog Benedikta, koji je i dalje naš vodič, naš put do Svemogućeg. Želimo samo da reformišemo neke od

neumerenih navika staroga Reda. Kamenom i drvetom širimo Hristovo kraljevstvo i do najmračnijih iberijskih ravnica.“

„Fransisko,“ vikao je sada opat Pedro, „s obzirom na neuobičajenu i privremenu narav tvog boravka ovde, pripremio sam ti posebnu ćeliju. Isto tako, svaki drugi dan ćeš biti oslobođen od rada u polju. A u trpezariji sam ti odredio mesto sa moje desne strane, gde se najpre poslužuje jelo. U dane posta moći ćeš da biraš najsočnije komade ribe.“

„Gospodine“, izusti Fransisko svoje prve reči, „je li Hrist prihvatao izuzetke?“

„Kako, molim, Fransisko?“ reče opat Pedro.

„Je li Hrist na Krstu imao nekakav poseban položaj?“ upita Fransisko.

„Nije“, reče opat. „Naš je Gospod proživio neopisive patnje.“

„U tom slučaju, ne bih rekao“, reče Fransisko, „da jedan pripadnik porodice Montkada zaslužuje drukčiji odnos. Cenim vašu pažnju, opate Pedro, ali više bih voleo da zaumem prirodno mesto među ostalima u spavaonici i da obavljam dužnosti koje se očekuju od svakog pripadnika manastira.“

Opat Pedro blede se osmehivao. Sada je barem znao da ga je Fransisko slušao.

„Bi li bio tako dobar“, upita Fransisko, pogledavši prema meni, „da me odvedeš u spavaonicu?“

Uprkos početnoj situaciji povezanoj s njegovim dolaskom, Fransisko se ubrzo krajnje neprimetno uklopio u život u Santa Kruzu. Činilo se da mu ritam manastirskog života sasvim odgovara. Za svih osam svakodnevnih službi molio se sa izraženom predanošću. I dok bi neki monasi samo mumlali reči, naročito za vreme jutarnje službe u dva ujutru, Fransisko bi psalme uvek izgovarao s naročitom izražajnošću. Opat Pedro je jednom rekao kako Fransiskove molitve u sebi nose nekakvu očajničku notu, kao da se mladić svečano i usrdno obraća Gospodu ili od njega traži neke neizrecivo važne informacije.

Nakon izlaska sunca Fransisko bi zauzeo mesto u polju, uz ostale monahe – četiri sata na dan sa lopatom ili motikom u ruci. Četiri sata provedena u sejanju semena koje će, poput dobrih dela,

doneti stotinu puta više koristi. I dok bi se ostali katkada odmarali u hladu, Fransisko nije voleo da prekida posao čak ni zbog vode, te je radio uz neuobičajeni žar. Katkad, za vreme vrućih dana, svukao bi beli habit. Znoj bi mu blistao na golim leđima, a glatki su se mišići napinjali uz žutu pšenicu.

Ostali su ga posmatrali ispunjeni znatiželjom. Ko je taj, najplemenitiji od svih plemića, koji radi kao seljak i u tome još, po svemu sudeći, uživa? Nekolicina mladića se o tome izrazila vrlo ružno. Slučajno sam čuo kako Felipe Gonzalez u pitanje dovodi Fransiskovo plemenito poreklo.

„Moguće je“, rekao je Felipe, „da mu je otac bio neki nadničar, zalutao u baroničine odaje dok je njen muž bio na putu.“

S vremenom je, međutim, Fransiskova energija, kako se činilo, zarazila i ostalu braću. Na kraju smo svi počeli da se povodimo za njegovim primerom. Nakon njegovog prvog leta, manastir je zabeležio rekordan urod ječma i pšenice.

Za razliku od većine pridošlica, Fransisko je na dolasku u Santa Kruz bio pismen tako da je mogao da se služi pristojnom manastirskom zbirkom knjiga. Za ona dva sata u biblioteci nakon mise, Fransisko bi zakopao glavu u rukopis nekog nepoznatog hrišćanskog sveca. Od okretanja stranica, palac mu je neprestano bio umrljan crnom tintom. Bio je toliko usredsređen da se činilo kako ne čuje zvona za molitvu u šest sati, tako da bi ga bibliotekar morao potapšati po ramenu nakon što je većina mladića već otišla na podnevnu službu.

Tokom dana braća se pridržavaju zabrane lakomislenog razgovora koja je na snazi u našem redu. Kao što lepo piše: *u poplavi reči nećeš izbeći greh*. Svakog dana ta zabrana četvrt sata ne vredi. Monasi i braća laici okupljaju se u dnevnoj sobi i razgovaraju o čemu pozele. I svaki put se okupljaju iste skupine. Čini se da na tim skupovima prevladava osećaj za hijerarhiju. Monasi su svesni društvenog položaja porodice svakog od članova, tako da se oni iz najvišeg plemstva druže samo među sobom. Felipe Gonzalez bi se okružio pratnjom koja se sastojala od četvorice monaha, sinova najbogatijih i najmoćnijih porodica u Barseloni. Nazivali su sebe mladim lavovima. Felipeov otac je bio kraljevski rizničar. Alfredo

Marti predvodio je suparničku, ali i jednako prestižnu skupinu, čiji su članovi potekli iz severnih pokrajina. I druga braća su oformila slične, iako manje uzvišene skupine.

S obzirom na istaknuti status svoje porodice, Fransisko je svojim dolaskom zapretio narušavanjem ravnoteže među suprotstavljenim grupama. Svi smo s nestrpljenjem očekivali da vidimo hoće li se prikloniti Felipeovoj ili Alfredovoj skupini. Imajući u vidu blisku povezanost Montkada s Barselonom, većina braće je smatrala da će Fransisko biti skloniji Felipeovoj ekipi.

Felipe je Fransisku pristupio dve nedelje nakon njegovog dolaska.

„Fransisko de Montkada“, rekao je Felipe, „pozivamo te da se pridružiš mladim lavovima.“

Fransisko je podigao pogled. Nasmehio se Felipeu, počastio ga istim onakvim ironičnim izrazom kao opata Pedra. Dnevna se soba utišala jer su svi prisutni načulili uši kako bi čuli Fransiskov odgovor.

„Hvala, Felipe“, odgovorio je Fransisko, „što si me počastio takvim pozivom, ali više mi se sviđa povetarac na ovoj strani sobe.“

Sa Felipeovog lica povukao se i poslednji tračak boje, vilica mu se opustila, kao da je upravo saznao da mu porodica vuče pokretno od kmetova. Bilo je to veliko poniženje za Felipea, koji je, kako se činilo, dok se povlačio na suprotnu stranu, odmah počeo nekako da šepa.

Fransisko je postao predmet nebrojenih razgovora u sobi za dnevne susrete, a svi među njima nisu bili laskave prirode. Neki su smatrali da Fransiskovo odbijanje Felipea odražava duboko usađenu aroganciju.

„Moguće je“, čuo sam jednog mladog lava, „da mladi Montkada misli da je iznad nas. Videćemo kako će se snalaziti sam sa sobom.“

A Fransisko se zapravo snašao vrlo dobro. S vremenom se kod većine mladića pojavilo nevoljno poštovanje, čak i divljenje, prema Fransisku i njegovoj nezavisnosti. Stvar nije bila samo u njegovom prezimenu, iako neki nesumnjivo nisu bili u stanju da vide dalje od toga. U tom samozadovoljnom osmehu, u nagibu glave, boji glasa, Fransisko je pokazivao izuzetno dostojanstvo, kraljevsku odliku koja ga je odvajala od kolega – štaviše, čak i od

nadređenih. Činilo se da svi prećutno shvataju da je Fransisko drukčiji, da će ga sudbina odvesti daleko iznad spletki i sitničavih raspravi katalonskog plemstva. Fransisko nije ni pokušavao da stekne naklonost opata ili da se bavi mahinacijama koje su stvarale snažne saveze među porodicama još dugo pošto su mladići otišli iz manastira, kako bi postali prelati ili baroni. Činilo se da ga nimalo ne zanima opatova velika pažnja i marljivost, da je imun na laskanje ulizica među monasima, koji su želeli da steknu naklonost jednog Montkade. Opirao se lagodnoj budućnosti prema kojoj ga je sve, kao u kakvoj zaveri, nedvosmisleno vodilo. Ukratko, bio je predodređen za veće stvari. Za to, ili jednostavno za veće patnje.

Moje prijateljstvo sa Fransiskom započelo je u toj manastirskoj sobi za druženje. Nisu se sva braća uklapala u grupe koje bi se stvorile među monasima. Zbog ljubomore povezane s mojim položajem opatovog pomoćnika ili zbog neobičnih okolnosti u kojima sam se rodio, ostala su me braća isključivala iz krugova u kojima su razgovarali.

Ovde bi možda dobro došlo još jedno malo objašnjenje. Pre nego što sam postao monah, u manastiru sam bio sluga. Znete, među nama živi i nekoliko ljudi iz tog kraja. Oni marljiviji među njima stekli su status laičke braće. Cisterani poniznost pokazuju upravo time što monasi braćom smatraju i te neuke i priproste seljake. I premda laička braća ne mogu da učestvuju u osam službi Božjih, koje su Božje delo, opat Pedro dopušta im da s monasima slave Misu. Oni koji nisu prikladni za duhovnije poduhvate, a među njima su i žene, postaju sluge i obavljaju najveći deo nižih poslova u manastiru.

Moja majka je tako služila u manastiru. U vreme mog dolaska na svet bilo joj je trinaest godina i nije imala muža. Trudnoću je očitno skrivala pod vunenom košuljom. Rodivši dete, ostavila ga je u staji i pobešla. Više se nikada nije javila nikome u manastiru.

Mislilo se da je moj otac bio Lukas Sijera de Manresa, mladi monah koji je naglo i neočekivano napustio manastir nekoliko nedelja pre nego što sam se rodio. Na temelju te pretpostavke, krstili su me pod imenom Lukas de Santa Kruz. Ali, ja sam oduvek

nekako sumnjao da je brat Sijera poslužio kao dobrodošla žrtva i da je moj pravi otac čovek neuporedivo manje skromnog porekla, možda neki velikodostojnik koji je tu bio u poseti ili čak biskup. Kako inače da se objasni moj neobično brz razvoj i zaštita koju mi je pružao opat Pedro?

Zaista, mislim da opat Pedro zna pravi identitet mog oca. Jednom mi je rekao da imam crne oči kao otac.

„Lukas Sijera je imao crne oči?“ upitao sam.

„Koji Lukas?“ upitao je on.

S obzirom na nesrećne okolnosti u vezi sa mojim rođenjem, bio sam prisiljen da živim s ostalim slugama, sve do svoje devete godine. Zanimljivo je, čini mi se, da se primeti da se među slugama nikada nisam osećao kao kod kuće i rekao bih da ni oni mene nisu gledali kao jednog od svojih. Činilo se da se čak i starije sluge prema meni odnose s određenom distancom, prikladnom odnosu kakav bi, u tom slučaju, trebalo imati prema osobi rođenoj na višoj društvenoj lestvici. Na primer, dok su sluge spavale šćućureni zajedno, na hrpi, bez reda, na kamenom podu kuhinje, za mene su uvek čuvali posebno mesto, ispod stola za rezanje.

U kuhinji je bilo vrlo hladnih noći. Još se sećam kako sam se usred zime, u potpunom mraku, budio bez pokrivača. Čekao sam sunce da nas malo ugrije. Pokušavao sam dahom da ugrijem promrzle prste. Iščekivao sam komadiće hleba, ostatke sa monaškog stola, koji će samo delimično da ublaže bol u stomaku.

Sve do jednog dana, kada se dogodilo čudo. Na deveti rođendan, opat Pedro me je pozvao da postanem monah, prvi i jedini meštanin koji je postao punopravni pripadnik manastirskog reda. Opat Pedro me je za vreme sastanka u kapitulu predstavio ostalim monasima. Klečao sam uz iste one dečake kojima sam prethodne večeri posluživao večeru. Smeđu vunu svog novog habita osećao sam na koži kao da je reč o svili. Odora je bila kratko korišćena, a nosio ju je neki monah koji je prethodnog meseca umro od bolesti. Ali, s nama je bio tako kratko da je odeća bila praktično nova. Kako je prethodni vlasnik bio znatno stariji od mene, habit je bio veći. Pažljivo sam podvio rukave, kako bih